

الاباء شتوده الثالث

Άββα
Σενούντα Γ

Οι Αναχωρητές Πατέρες

الاباء السواح

«Όταν επέστρεψε ο Μακάριος ο Μέγας στη μονή του, έχοντας δει προηγουμένως δύο αναχωρητές στην έρημο, είπε στους μαθητές του:

— Εγώ δεν είμαι μοναχός, αλλά είδα αληθινούς μοναχούς».

Το βιβλίο: Οι Αναχωρητές Πατέρες.

Ο συγγραφέας: Ο Αγιώτατος πάπας Αββάς Σενούντα Γ΄.

Εκδοτικός οίκος: : Η Αιγυπτιακή Κοπτική Ορθόδοξη εκκλησία της Ελλάδας¹.

Μετάφραση στα Ελληνικά: Οι ιερείς της εκκλησίας και η συντακτική ομάδα της νεολαίας της Κοπτορθόδοξης Εκκλησίας.

Φιλολογική επιμέλεια της έκδοσης στα Ελληνικά: Ανδρέας Μοράτος, θεολόγος, φιλόλογος - γλωσσολόγος.

Έκδοση: 25.4.2012

ISBN: 96/10568.

Εκδοτικός οίκος : Dar anton.

---

¹www.copts-greece.com

**Οι εφημέριοι, η συντακτική ομάδα και ο
σύλλογος της εκκλησίας αφιερώνουν το παρόν
βιβλίο στην μνήμη του Μακαριστού Άββα
Σενούντα Γ'.**

**Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΤΑΤΟΥ ΠΑΠΑ ΚΑΙ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΥΠΟΛΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
«ΣΕΝΟΥΝΤΑ Ο 117^{ος}»**

Ο πάπα Σενούντα (Σενούθιος) ο Γ', γεννήθηκε το 1923 στο Ασιούτ της άνω Αιγύπτου. Σπούδασε στο Ιστορικό τμήμα της Φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου του Καΐρου και στην Θεολογική Σχολή. Το 1954 έγινε μοναχός στο μοναστήρι της Παναγίας ή αλ Σουριάν στην έρημο της Νιτρίας με το όνομα (Αντώνιος ελ Σουριάνη). Αργότερα έζησε ως ερημίτης σε σπήλαιο της Νιτρικής ερήμου και κατόπιν επέστρεψε στο μοναστήρι του. Έπειτα έγινε Γενικός Γραμματέας του τότε Μακαριστού Πατριάρχου αββά Κυρίλλου. Το 1962 χειροτονήθηκε επίσκοπος των Θεολογικών σπουδών και το 1972 Πατριάρχης των Κοπτών. Από το 1963 έκανε εβδομαδιαίο κήρυγμα στον καθεδρικό ναό του αγίου Μάρκου στο Κάιρο. Ήταν πνευματικός πατέρας και ηγέτης 18 εκατομμυρίων Κοπτών. Χαρισματική φυσιογνωμία, δεινός ομιλητής, πολυμαθέστατος

ανήρ και εξαιρετικά δραστήριος στο ποιμαντικό και κοινωνικό του έργο. Ήταν πολυγραφώτατος συγγραφέας βιβλίων και άρθρων. Το συγγραφικό του έργο ήταν πλούσιο (περίπου 160 συγγράμματα), εκ των οποίων ορισμένα μεταφράστηκαν στην Αγγλική, Γαλλική, Γερμανική και Ελληνική. Δίδασκε στη Θεολογική Σχολή, κήρυττε, ,διοικούσε, ταξίδευε και επισκεπτόταν κοπτικά κέντρα και εκκλησίες του εξωτερικού, όπου ήταν ο πρώτος Πατριάρχης που ενδιαφέρθηκε για την οικοδόμηση ναών στο εξωτερικό. Επίσης, φρόντιζε για τα μοναστήρια και είχε την ευθύνη και την φροντίδα για την αναβάθμιση της ζωής των Κοπτών.

Ο Άββα Σενούντα ήταν ο ηγέτης της Κοπτικής Εκκλησίας, πάνω από 38 χρόνια και ήταν πολύ αγαπητός και σεβαστός από όλους. Επί των ημερών του η Κοπτική Εκκλησία αναγεννήθηκε. Ήταν υπέρμαχος της ενότητας όλων των Χριστιανών, του διεκκλησιαστικού διαλόγου. Ήταν πολύ αφιερωμένος στο ποιμαντικό έργο του.

Την τελευταία του πνοή άφησε το Σάββατο, 17 Μαρτίου 2012 .

Πολλές εκατοντάδες πιστοί βρέθηκαν στον Καθεδρικό ναό, στο Κάιρο, παρακολουθώντας με οδύνη την εξόδιο ακολουθία, αποτίοντας ύστατη τιμή στον εκδημήσαντα ιεράρχη.

Εισαγωγή

Ο αναχωρητής είναι ο άνθρωπος που πέθανε για τον κόσμο, ώστε να ζήσει με τον Θεό και ο Θεός με αυτόν· είναι ο άνθρωπος που άφησε όλες τις απολαύσεις του κόσμου, ώστε μοναδική του απόλαυση να είναι ο Θεός.

Ποιος μπορεί να συγγράψει τον βίο ενός αναχωρητή ή να αποκαλύψει έστω μία ημέρα από τη ζωή του; Εμείς απλώς περιγράφουμε την εξωτερική όψη της ζωής του, όπως: Πώς ξεκίνησε τον αναχωρητικό βίο του; Ποιος τον είδε, ώστε να συγγράψει τον βίο του;

Κάποτε που βρισκόμουν στο κελλί μου στην έρημο κατά το 1960, ανέπεμψα αίτημα στον Θεό, λέγοντάς Του:

Ποίημα²

- *Όσο τελώ εν ηρεμία και γαλήνη, τόσο αναφαίνονται τα μυστήρια του Θεού³.*
- *Απομακρύνθηκα από τους ανθρώπους, ώστε οι οφθαλμοί μου να μη βλέπουν τίποτε άλλο εκτός από το πρόσωπο του Θεού με την ελεήμονα καρδιά.*
- *Άφησα τον κόσμο και τον λησμόνησα, και δεν θα τον επιθυμήσω.*

---

² هذه قصيدته كل ما حولك صمت و سكون.

³ Η συντακτική ομάδα προσπάθησε να επεξηγήσει το ποίημα απλά, διότι δεν ήταν εφικτό να κάνει ακριβής μετάφραση του ποιήματος, λόγω των ομοιοκαταληξιών που υπάρχουν.

- *Είναι μάταιος ο κόσμος τούτος, και όσοι έχουν τη νοσταλγία του είναι άφρονες.*
- *Ό,τι υπάρχει στον κόσμο είναι φαντασία που θα αφανιστεί.*

Από τότε άρχισα να μελετώ τα χειρόγραφα που εξιστορούν τον βίο των αναχωρητών, τα οποία φυλάσσονται στη Μονή Σουριάν φέροντας τους αριθμούς 380, 391, 396, 399, και το έργο *Οι σαράντα εμπειρίες* με αριθμό 383. Επίσης, μελέτησα όσα συνέγραψε ο άγιος Ιερώνυμος, αλλά και άλλοι πατέρες, καθώς και το *Συναξάριο* και άλλα έργα.

Μετά τη μελέτη των έργων αυτών, δεν θέλησα να καταγράψω τους βίους των αναχωρητών, αλλά να καταγράψω απλώς κάποιες πτυχές από τους βίους τους.

Έτσι, παρουσιάζω το ανά χείρας βιβλίο στους αγαπητούς αναγνώστες, ώστε να δείξω τη ζωή κάποιων ανθρώπων που έζησαν σαν τους αγγέλους, και η Εκκλησία τούς τιμά και έχουν ιδρυθεί ναοί επ' ονόματί τους. Κάποιοι από αυτούς έζησαν ως απλοί μοναχοί, ενώ άλλοι ως αναχωρητές, όπως είναι ο άγιος Μπούλα και η αγία Μαρία η Αιγυπτία.

Στις σελίδες που ακολουθούν αναφέρονται, λοιπόν, κάποιες πτυχές του βίου τους.

Αββάς Σενούντα Γ΄

Ποιοι είναι οι αναχωρητές

Υπάρχουν κάποιοι που θεωρούν ότι οι αναχωρητές είναι άυλα πνεύματα που πετούν από τη μία άκρη του ουρανού στην άλλη (!!!) και ότι μπαίνουν αόρατοι στις εκκλησίες περνώντας μέσα από κλειστές πόρτες· όμως η αλήθεια δεν είναι αυτή.

Ποιοι λοιπόν είναι οι αναχωρητές;

Είναι άνθρωποι σαν κι εμάς, που τρώνε, πίνουν, αρρωσταίνουν και πονούν σωματικά· απλώς, έχουν κάνουν μεγάλη άσκηση στη ζωή τους. Ζουν μακριά στην έρημο, σε μέρη άγνωστα στον πολύ κόσμο. Επίσης, δεν συναντούν κανέναν. Κάποιοι από αυτούς είχαν χαθεί στο βάθος της ερήμου, χωρίς να γνωρίζουν πού βρίσκονται.

Στο τέλος της ζωής των αναχωρητών που γνωρίζουμε, ο Θεός τούς έστειλε κάποιον με σκοπό να πληροφορηθεί τα του βίου τους, να τον καταγράψει και να τον παραδώσει στην Εκκλησία, αλλά και για να φροντίσει τα της ταφής τους.

Είναι άνθρωποι που έχουν σώματα, και επομένως τρώνε, πίνουν και αρρωσταίνουν.

Γνωρίζουμε ότι ο άγιος Παύλος, ο πρώτος ερημίτης, έτρωγε κάθε ημέρα μισό καρβέλι, που

του το έφερε ένα γεράκι. Επίσης, λέγεται ότι ο άγιος Ονούφριος είχε μια χουρμαδιά, της οποίας έτρωγε τους καρπούς. Ακόμη, ξέρουμε ότι ο άγιος Πιγίμι ο αναχωρητής και ο αββάς Μωϋσής ο αναχωρητής έτρωγαν άγρια χόρτα και έπιναν νερό από τις πηγές και τις οάσεις της ερήμου. Για τον άγιο Τιμόθεο τον αναχωρητή πληροφορούμαστε ότι υπέστη έλκος στο ήπαρ, από το οποίο τον θεράπευσε άγγελος Κυρίου. Τέλος, ο άγιος Ονούφριος κατά την ολοκλήρωση του βίου του υπέστη λοίμωξη και κοκκίνισε σε όλο του το σώμα.

Επομένως, οι αναχωρητές έχουν σάρκα όπως εμείς, και πεινούν και διψούν.

Έπειτα απ' όλα αυτά, το βασικό συμπέρασμα είναι ότι οι αναχωρητές δεν είναι πνεύματα.

Οι πιο γνωστοί αναχωρητές

Οι αναχωρητές είναι αρκετοί, πολλοί δε από αυτούς αναφέρονται στο *Συναξάριο*:

1. Ο αββάς Μπούλα ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 2 του μηνός Αμσίρ.
2. Ο αββάς Ονούφριος ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 16 του μηνός Μπαούνα.

3. Ο αββάς Καρράς ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 8 του μηνός Αμπίμπ.
4. Ο αββάς Πιγίμι ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 11 του μηνός Κιγιάχκ.
5. Ο αββάς Μισαήλ ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 13 του μηνός Κιγιάχκ.
6. Ο αββάς Ερμίνας ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 2 του μηνός Κιγιάχκ.
7. Ο αββάς Ωντρά ο αναχωρητής, από την πόλη Ασουάν, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 12 του μηνός Κιγιάχκ.
8. Ο αββάς Ολαγί ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 10 του μηνός Αμπίμπ.
9. Ο αββάς Ηλίας ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 17 του μηνός Κιγιάχκ.
10. Ο αββάς Τιμόθεος ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 23 του μηνός Κιγιάχκ.
11. Ο αββάς Πισνατάους ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 7 του μηνός Μεσρά.
12. Ο αββάς Λατασόν ο αναχωρητής, του οποίου τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 16 του μηνός Μπαούνα.

13. Η αγία Μαρία η Αιγυπτία η αναχωρήτρια, της οποίας τη μνήμη εορτάζει η Εκκλησία στις 6 του μηνός Μπαρμούντα.

Επίσης, υπάρχουν και άλλοι αναχωρητές, όπως:

- Ο αββάς Γαλλίων.
- Ο αββάς Ιωσήφ.
- Ο αββάς Κυριακός.
- Ο αββάς Μπαλαμόν.
- Ο αββάς Ιεζεκιήλ.
- Ο αββάς Σίλας.
- Η αγία βασίλισσα Αννασιμόν.
- Οι δύο αναχωρητές τους οποίους είδε ο Μακάριος ο Μέγας.
- Οι αναχωρητές τους οποίους είδε ο αββάς Παφνούτιος καθώς πήγαινε να συναντήσει τον αββά Ονούφριο.
- Επίσης, υπάρχουν και άλλοι αναχωρητές, τους οποίους δεν γνωρίζουμε – ή, τουλάχιστον, δεν μας είναι γνωστά τα ονόματά τους.

Κάποιοι από εκείνους που συνέγραψαν τον βίο αναχωρητών ήταν αναχωρητές και οι ίδιοι, όπως ο αββάς Παφνούτιος ο αναχωρητής, ο οποίος συνάντησε τον αββά Ονούφριο, ή ο αββάς Ζωσιμάς, ο οποίος

συναντήθηκε με την αγία Μαρία την Αιγυπτία.

Προσεγγίσεις

Στη συνέχεια θα προσεγγίσουμε κάποιες πτυχές του θέματός μας, όπως:

1. Η απόσταση που διήνυσαν κάποιοι άγιοι ώστε να φτάσουν στους αναχωρητές που ασκήτευαν στο βάθος της ερήμου.
2. Η θεία οικονομία κατά τη συνάντηση των αγίων με τους αναχωρητές.
3. Η θεία φώτιση στους αναχωρητές, ώστε να αναγνωρίσουν τους αγίους οι οποίοι πήγαιναν προς συνάντησή τους.
  - Θα αρχίσουμε με τη συνάντηση του αγίου Παφνουτίου με τον άγιο Ονούφριο.
  - Κατόπιν, θα αναφερθούμε στη συνάντηση του αγίου Μπέμουα με τον άγιο Καρρά.

Τι αναφέρει ο άγιος Παφνούτιος για το ταξίδι που έκανε για να συναντήσει τον άγιο Ονούφριο:

«Σκέφτηκα να μπω στα ενδότερα της ερήμου, για να δω τους αναχωρητές μοναχούς δούλους του

Ιησού, στον Οποίο ανήκει η δόξα. Έτσι, περπάτησα τέσσερα ημερόνυκτα, κατά τα οποία ούτε έφαγα ούτε ήπια τίποτε ούτε συνάντησα κανέναν.

Είχα εφοδιαστεί με αρκετό ψωμί και νερό, ώστε να μου επαρκέσουν για ημέρες. Έτσι, οδοιπόρησα άλλες τέσσερις ημέρες χωρίς να δω κανέναν, έως ότου μου τελείωσαν και το ψωμί και το νερό, με αποτέλεσμα να δοκιμάσω μεγάλη θλίψη και να πέσω στη γη σαν νεκρός. Όμως, πίεσα τον εαυτό μου, δίνοντας κουράγιο στην ψυχή μου, και περπάτησα και τις επόμενες ημέρες, κατά τις οποίες και πάλι ούτε έφαγα ούτε ήπια τίποτε. Εξαντλημένος από την πολυήμερη οδοιπορία και την επακόλουθη πείνα και δίψα, έχασα τις δυνάμεις μου, νιώθοντας την ψυχή μου να βγαίνει από το σώμα μου, και έπεσα λιπόθυμος στη γη.

Ύστερα, ήρθε κοντά μου κάποιος και με ακούμπησε στα χείλη. Τότε, αισθάνθηκα να ενδυναμώνομαι εσωτερικά κατά τρόπο θαυμαστό, και συνέχισα να οδοιπορώ έχοντας τη θεία αυτή δύναμη, χωρίς να νιώθω ούτε εξάντληση ούτε πείνα ούτε δίψα. Μετά, σηκώθηκα και περπάτησα άλλες τέσσερις ημέρες προς τα ενδότερα της ερήμου, αλλά και πάλι άρχισα να νιώθω ότι χάνω τις δυνάμεις μου. Μετά από αυτό, σήκωσα τα χέρια μου ψηλά και προσευχήθηκα στον Κύριο· τότε, είδα και πάλι το ίδιο πρόσωπο που είχα δει και πριν, το οποίο με ακούμπησε και πάλι στα χείλη και όλο μου το σώμα, δίνοντάς μου περισσότερη

δύναμη από την πρώτη φορά. Έπειτα, σηκώθηκα και περπάτησα άλλες δεκαεπτά ημέρες προς τα ενδότερα της ερήμου.

Μετά οδοιπορία τόσων ημερών, είδα από μακριά έναν άνθρωπο φοβερό στη θέα, γυμνό και δασύτριχο. Όταν με πλησίασε, με κυρίευσε φόβος και ανέβηκα σε ψηλό βράχο για να προφυλαχθώ, διότι νόμιζα πως είναι λύκος, όμως εκείνος μου μίλησε λέγοντας: “Αδελφέ μου, άγιε Παφνούτιε, κατέβα και μη φοβάσαι· είμαι άνθρωπος σαν κι εσένα, και αποσύρθηκα σ’ αυτήν την έρημο χάριν του Θεού”⁴.

Τότε, έκπληκτος που ήξερε το όνομά μου, κατάλαβα ότι είναι πλήρης Πνεύματος Αγίου, και αμέσως του έκανα βαθειά μετάνοια. Αμέσως μου είπε: “Σήκω όρθιος, διότι είμαι δούλος του Θεού σαν κι εσένα”. Σηκώθηκα λοιπόν και κάθισα δίπλα του. Τον ρώτησα για το όνομά του και τη ζωή του, και μου απάντησε ως εξής: “Ονομάζομαι Ονούφριος και είμαι εξήντα χρόνια σ’ αυτήν την έρημο χωρίς να έχω συναντηθεί με κανέναν. Ζω σαν θηρίο ανάμεσα στα θηρία και τρέφομαι με χόρτα της ερήμου. Από τότε που αποσύρθηκα εδώ, το μόνο πρόσωπο που είδα είναι το δικό σου”».

Τι αναφέρει ο άγιος Μπέμουα για το ταξίδι που έκανε για να συναντήσει τον άγιο Καρρά:

---

⁴ Εννοεί τη σωτηρία της ψυχής του.

«Φεύγοντας από την εκκλησία, οδοιπόρησα προς τα ενδότερα της ερήμου και, πλήρης αγαλλιιάσεως, ανέπεμπα ύμνους, χωρίς να γνωρίζω πού πηγαίνω. Μετά από τρεις ημέρες οδοιπορίας, βρήκα μια σπηλιά, της οποίας η είσοδος ήταν σφραγισμένη με μια μεγάλη πέτρα. Τότε, φώναξα: “Ευλόγησον, πάτερ άγιε”. Και ακούστηκε μια φωνή που έλεγε: “Χάρηκα που ήρθες, άγιε Μπέμουα, συ που αξιώθηκες να κηδεύσεις την αγία Ιλαρία, την κόρη του Ζήνωνος. Μπορείς να μπεις. Η ειρήνη του Θεού ας είναι μαζί σου”. Όταν μπήκα, ανταλλάξαμε ασπασμούς και μιλήσαμε. Κάποια στιγμή τον ρώτησα: “Υπάρχει κάποιος άλλος άγιος σε όλη την έρημο που να μιμείται τον βίο σου;”. Εκείνος αναστέναξε, και μου απάντησε: “Στα ενδότερα της ερήμου ζει ένας άγιος που κανένας στον κόσμο αυτό δεν είναι άξιος να ακολουθήσει τα ίχνη του”. Μετά, όταν τον ρώτησα πώς ονομάζεται ο άγιος εκείνος, μου απάντησε ότι είναι ο αββάς Καρράς. Ύστερα, τον ρώτησα για το όνομα του ίδιου και για τον βίο του, και μου απάντησε ως εξής: “Λέγομαι Συμεών και είμαι εξήντα ετών. Τρώω κάθε Σάββατο ένα κομμάτι άρτο που το βρίσκω δίπλα στην πέτρα που βρίσκεται έξω από τη σπηλιά”.

Έπειτα, μετά από οδοιπορία τριών ημερών, έφθασα έξω από μια σπηλιά. Χτύπησα την πόρτα της και είπα: “Ευλόγησον, πάτερ άγιε”. Τότε, άκουσα μια φωνή να μου λέει: “Χάρηκα που ήρθες, πάτερ Μπέμουα. Μπορείς να μπεις. Η

ειρήνη του Θεού ας είναι μαζί σου”. Όταν μπήκα, ανταλλάξαμε ασπασμούς και μιλήσαμε. Κάποια στιγμή τον ρώτησα: “Υπάρχει κάποιος άλλος άγιος σε όλη την έρημο που να μιμείται τον βίο σου;”. Εκείνος αναστέναξε, και μου απάντησε ότι στα ενδότερα της ερήμου ζει ένας άγιος που κανένας στον κόσμο αυτό δεν είναι άξιος να ακολουθήσει τα ίχνη του. Μετά, τον ρώτησα αν ο ίδιος είναι ο αββάς Καρράς. Εκείνος μου απάντησε: “Εγώ είμαι χόμα και δεν είμαι άξιος να μιλήσω για τον άγιο αυτό, ο οποίος είναι φίλος των αγγέλων”. Μετά απ’ αυτά, τον ρώτησα για το όνομα του ίδιου και για τον βίο του, και μου απάντησε ως εξής: “Με λένε Παμόν. Μένω εδώ εξήντα εννέα έτη και τρέφομαι από μια χουρμαδιά”. Μετά, όταν ζήτησα την ευλογία του, μου ευχήθηκε να με οδηγήσει ο Θεός της δόξης στον δρόμο μου και να μου στείλει άγγελό του για να με φυλάττει.

Έπειτα, βγαίνοντας από τη σπηλιά, άκουσα μια φωνή. Τότε, έκλεισα τα μάτια μου και, χωρίς να γνωρίζω τι γίνεται, βρέθηκα μετά από λίγο μπροστά από μια άλλη σπηλιά, οπότε φώναξα: “Ευλόγησον, πάτερ άγιε”. Και μια φωνή μού απάντησε: “Χάρηκα που ήρθες, άγιε Μπέμουα, συ που αξιώθηκες να κηδεύσεις την αγία Ιλαρία, την κόρη του Ζήνωνος. Μπορείς να μπεις. Η ειρήνη του Θεού ας είναι μαζί σου”. Όταν μπήκα, ανταλλάξαμε ασπασμούς με τον αββά που είδα. Τον κοίταζα συνεχώς, γιατί ήταν πολύ ωραίος με τα λευκά του μαλλιά και τη λευκή του γενειάδα.

Μετά μου είπε ότι έφυγε από τη ζωή ο αββάς Σενούντα ο Αρχιμανδρίτης στις 7 του μηνός Αμπίμπ, κάτι που συγκράτησα. Ύστερα, τον ρώτησα για το όνομά του και για τον βίο του, και μου απάντησε ως εξής: “Με λένε Καρρά, και μένω εδώ πενήντα επτά έτη. Όλα αυτά τα χρόνια περίμενα την ημέρα αυτή, κατά την οποία θα ερχόσουν για να με κηδεύσεις”».

Η αρχή του αναχωρητισμού

Όσιος Παύλος

Ο όσιος Παύλος είναι ο πρώτος αναχωρητής· επί των ημερών του δεν υπήρχαν ούτε μονές ούτε μοναχοί. Λέγεται πως ο αδελφός του ή κάποιος από τους συγγενείς του τον αδίκησαν στην κληρονομιά, και τότε ο όσιος αποφάσισε να πάει στον διοικητή. Πηγαίνοντας στον διοικητή, συνάντησε στον δρόμο μια νεκρική πομπή. Τον ταρακούνησε όχι μόνο η ίδια η πομπή, αλλά και τα σχόλια των πενθούντων. Από εκείνη τη στιγμή αποφάσισε να αφήσει τα χρήματα και να εγκαταλείψει τον κόσμο. Έπειτα, άρχισε να οδοιπορεί μέχρις ότου βρήκε έναν τάφο, όπου έμεινε επί τρεις ημέρες προσευχόμενος να τον καθοδηγήσει ο Θεός.

Ο Θεός έστειλε στον όσιο Παύλο έναν άγγελο, ο οποίος τον πήρε από το μέρος εκείνο και περπάτησαν μαζί, έως ότου έφθασαν στην ανατολική πλευρά της ενδότερης ερήμου. Εκεί υπήρχε μια όαση με νερό· επιπροσθέτως, ο Κύριος

του έστελνε κάθε μέρα με έναν κόρακα μισό καρβέλι ψωμί.

Όσιος Ονούφριος

Είπε ο όσιος Ονούφριος:

«Στην αρχή του μοναστικού μου βίου ήμουν σε κοινοβιακή μονή κοντά στην Ερμούπολη των Θηβών. Εκεί ήμασταν εκατόν τέσσερις μοναχοί, που τρώγαμε στο ίδιο μέρος μία φορά την ημέρα και ζούσαμε με την ειρήνη του Θεού, δοξολογώντας τον Κύριο. Από τη νεανική μου ηλικία μάθαινα τη διακονία και τη λατρεία από αγίους ανθρώπους που ομοίαζαν στους αγγέλους.

Μια μέρα τους άκουσα να εγκωμιάζουν τους αναχωρητές που ζουν στις ερήμους. Έλεγαν γι' αυτούς ότι μιλούν στον Θεό πρόσωπο προς πρόσωπο, όπως είναι ο Ηλίας, ή ο Ιωάννης ο Βαπτιστής, για τον οποίο είπε ο Κύριος: “Σας βεβαιώνω ότι, ανάμεσα σε όσους γεννήθηκαν από γυναίκες, δεν εμφανίστηκε μεγαλύτερος από τον Ιωάννη τον Βαπτιστή” (Ματθ. 11:11).

Τότε, ρώτησα τους άλλους μοναχούς: “Άραγε, υπάρχουν στην υπόλοιπη έρημο άγιοι καλύτεροι από εσάς, παρόλο που μοχθείτε πολύ και έχετε μεγάλη προσοχή βίου”. Μου απάντησε ένας από τους μοναχούς, λέγοντας: “Ναι, τέκνον μου! Υπάρχουν κάποιοι στην έρημο που είναι δίκαιοι, εκλεκτοί του Θεού, ανώτεροι από εμάς, διότι εμείς

εδώ ζούμε κοινοβιακή ζωή. Εάν πεινάσουμε, θα βρούμε τροφή να φάμε· εάν διψάσουμε, θα βρούμε νερό να πιούμε· εάν ασθενήσουμε, θα βρούμε κάποιον να μας φροντίσει και να μας παρηγορήσει. Ακόμη, εάν από τον νου μας περάσει κάποιος άτοπος λογισμός, θα βρούμε κάποιον να μας στηρίξει με τους λόγους του Θεού. Τέλος, εάν επιθυμήσουμε κάποιο φαγητό, θα μας το φέρει ένας από τους αγαπητούς συμμαναστές μας.

Οι αναχωρητές όμως, που βρίσκονται στα ενδότερα της ερήμου, δεν έχουν τίποτε απ' όλα αυτά. Διότι, εάν στενοχωρηθούν, δεν θα βρουν κανέναν να τους παρηγορήσει, ούτε θα βρουν κάποιον να τους στηρίξει με τους λόγους του Θεού· εάν πεινάσουν, δεν θα βρουν τροφή να φάνε· εάν διψάσουν, δεν θα βρουν νερό να πιουν· εάν ασθενήσουν, δεν θα βρουν κανέναν να τους απαλλάξει από την ασθένεια. Ακόμη, όταν ξεκινούν τον αναχωρητικό τους βίο, δοκιμάζονται από σκληρή πείνα και δίψα αλλά και από τους πειρασμούς του Σατανά. Αναλόγως της υπομονής τους, τους επισκιάζει το έλεος του Θεού, ο Οποίος δίνει εντολή στους αγγέλους Του να τους βοηθήσουν. Όπως έχει γραφεί στον προφήτη Ησαΐα: 'Εκείνοι που επιδεικνύουν υπομονή για χάρη του Κυρίου, θα ενδυναμωθούν εκ νέου· θα βγάλουν φτερά όπως οι αετοί· θα τρέχουν χωρίς να κουράζονται· θα βαδίζουν χωρίς να πεινούν' (Ησ. 40:31). Επίσης, εάν διψάσουν αναβλύζει γι' αυτούς από τον βράχο νερό. Τα χόρτα του βουνού είναι

γλυκά στο στόμα τους σαν μέλι. Εάν πάθουν κάτι, ή εάν δοκιμαστούν από τον εχθρό, θα σηκώσουν τα χέρια τους προς τον Κύριο, θα τους επισκιάσει το έλεος του Θεού και θα φύγουν μακριά όλοι οι πειρασμοί, όπως έχει γραφεί στο βιβλίο των *Ψαλμών*: ‘Άγγελος Κυρίου θα περικυκλώσει εκείνους που φοβούνται τον Κύριο, και θα τους προστατεύσει’ (*Ψαλμ. 33[34]:8*). Ο Κύριος τους ελευθερώνει από όλες τις στενοχωρίες τους, όπως ο ο Κύριος ακούει τον πένητα και τον ελευθερώνει από όλες τις στενοχωρίες του. Ο Κύριος δίνει στον κάθε άνθρωπο κόπο ανάλογο με την αντοχή του, ώστε να δοξάζεται το άγιο όνομά Του. Δίκαιος είναι εκείνος που εφαρμόζει το θέλημα του Κυρίου στη γη· διότι ο Κύριος θα κάνει τους αγίους του, αγγέλους για τη διακονία Του”.

Όταν άκουσα, αδελφέ Παφνούτιε, τους λόγους αυτούς από τους αγαπητούς αγίους, οι λόγοι αυτοί έσταξαν σαν μέλι στην καρδιά μου.

Έπειτα, έδιωξα από τον νου μου όλες τους λογισμούς που με βασάνιζαν, και αισθάνθηκα ότι η ψυχή και το σώμα μου υψώθηκαν σε άλλο όρος· έτσι, αποφάσισα να φύγω το βράδυ παίρνοντας μαζί μου ψωμί για τρεις ή τέσσερις ημέρες, έως ότου με οδηγήσει ο Κύριος στον τόπο που επέλεξε για μένα. Καθώς έφευγα, είδα μπροστά μου ένα φωτεινό πρόσωπο. Τότε, φοβήθηκα πολύ και αποφάσισα να γυρίσω πίσω· όμως, εκείνο το φωτεινό πρόσωπο με πλησίασε και μου είπε: “Μη φοβάσαι· είμαι ο φύλακας άγγελός σου. Το έλεος

του Θεού ας είναι μαζί σου”. Έπειτα, περπάτησα μαζί με τον άγγελο έξι με επτά μίλια περίπου, έως ότου βρήκα μια μικρή σπηλιά. Κτύπησα την πόρτα της, κατά την τάξη των μοναχών, και είπα: “Ευλόγησον, πάτερ”. Τότε, βγήκε έξω από τη σπηλιά ένας άγιος με πράο πρόσωπο. Όταν τον είδα, του έβαλα βαθειά μετάνοια. Εκείνος με σήκωσε και μου είπε: “Είσαι ο αββάς Ονούφριος; Ας σε ευλογεί ο Θεός”. Έπειτα, μπήκα στη σπηλιά και έμεινα μαζί του λίγες ημέρες, ώστε να μάθω κοντά του την οδό του Θεού και πώς να αντιστέκομαι στον Σατανά.

Όταν ο άγιος γέροντας βεβαιώθηκε ότι ήμουν πλέον έτοιμος, μου έδειξε πώς διεξάγονται οι μυστικές και οι φανερές μάχες.

Υστερα, βαδίσαμε μαζί στα ενδότερα της ερήμου επί τέσσερις ημέρες, έως ότου φτάσαμε σε έναν τόπο όπου υπήρχε μια χουρμαδιά. Τότε, ο γέροντας μου είπε: “Αυτός είναι ο τόπος που επέλεξε ο Θεός να μείνεις”. Έμεινε μαζί μου εκεί επί έναν μήνα· ύστερα, αφού αποχαιρετιστήκαμε, έφυγε. Από τότε με έβλεπε μία φορά τον χρόνο, μέχρι την κοίμησή του· τότε, τον έθαψα στον τόπο που λάτρευε τον Θεό.

Αββάς Πιγίμι

Ο αββάς Πιγίμι, σε ηλικία δέκα ετών, πήγε σε μια μονή και ζήτησε να μείνει εκεί. Τότε, του είπαν: «Να το πεις πρώτα στους γονείς σου».

Εκείνος τους απάντησε: «Γονείς για μένα είστε σεις». Έτσι, έμεινε εκεί επτά χρόνια, κατά τα οποία έμαθε κοντά στους μοναχούς όλους τους κανόνες του μοναχισμού. Όταν είδαν τον όσιο Πιγίμι να έχει φόβο Θεού, ταπείνωση υπομονή, σοφία και σύνεση, τον ενέδυσαν το μοναχικό ράσο. Ύστερα, έζησε μαζί τους επί είκοσι τέσσερα έτη, κατά τα οποία δεν σήκωσε το κεφάλι του να δει κανέναν.

Όταν κοιμήθηκαν οι υπόλοιποι γέροντες, ο όσιος Πιγίμι

έμεινε εκεί μόνο δύο έτη, διότι ερχόταν πολύς κόσμος για να λάβει την ευλογία του. Έτσι, αφού έκλαψε πικρά η ψυχή του, αναχώρησε για το όρος της Σκήτης. Γυρνούσε επί τρεις ημέρες στην έρημο, χωρίς να γνωρίζει προς τα πού πηγαίνει. Κατά τις ημέρες εκείνες, ούτε έτρωγε ούτε έπινε τίποτε, διότι δεν είχε πάρει μαζί του τίποτε· το μόνο που είχε ήταν η ράβδος του.

Στον δρόμο τού εμφανίστηκαν πονηρά πνεύματα, που προσπαθούσαν να τον φέρουν τρόμο, όμως ο Θεός τον βοηθούσε. Μετά από δύο ημέρες, έφτασε σε μια όαση, όπου υπήρχαν χουρμαδιές, νερό, και κάποια ζώα. Χάρηκε πολύ, και έμεινε να συνεχίσει την άσκησή του εκεί, τρεφόμενος μόνο μία φορά την εβδομάδα· με το πέρασμα του χρόνου όμως ενέτεινε την άσκησή του, συντηρούμενος πλέον μόνο από τη δροσιά του νερού.

Όσιος Χέντρα

Λέγεται ότι οι γονείς του οσίου Χέντρα ήθελαν να τον παντρέψουν στα δεκαοκτώ του παρά τη θέλησή του· όμως, την ημέρα του γάμου του προσποιήθηκε τον άρρωστο, και πήγε νωρίς το πρωί στην εκκλησία για να ζητήσει την καθοδήγηση του Θεού. Βγαίνοντας από την εκκλησία, είδε μια νεκρική πομπή· τότε, είπε μέσα του: «Εκείνος που πέθανε δεν είναι ετούτος ο νεκρός, αλλά εγώ, που πέθανα για τον μάταιο τούτο κόσμο». Μετά απ' αυτό, πήγε σε μια μονή και έμεινε εκεί, παρόλο που οι γονείς του προσπάθησαν να τον αποτρέψουν. Εκεί άρχισε να ασκείται σκληρά. Οι γέροντες της μονής, βλέποντας την άσκησή του, τον ενέδυσαν το μοναχικό ράσο υπό την πνευματική καθοδήγηση του αββά Ποιμένος. Μετά από οκτώ έτη, θέλησε να αναχωρήσει στην έρημο. Τον ακολούθησε ο αββάς Ποιμήν. Βρήκαν μια σπηλιά, και έμεναν σ' αυτήν μαζί. Εκεί επιδόθηκε στον πολλαπλασιασμό της αρετής και της ασκήσεως. Κάποτε τον επισκέφθηκε κάποιος ερημίτης και τον συμβούλευσε να είναι πιο επιεικής με τον εαυτό του. Εκείνος του απάντησε με μεγάλη ταπείνωση, λέγοντας: «Ό,τι κάνω δεν μπορεί να σβήσει ούτε μία αμαρτία απ' όσες έχω διαπράξει».

Όταν διαπίστωσε ότι η φήμη του άρχισε να διαδίδεται και ότι είχε συχνές επισκέψεις, αποφάσισε να αποσυρθεί σε τόπο άγνωστο. Στον

τόπο αυτό, που ο Θεός επέλεξε γι' αυτόν, υπήρχαν άγρια θηρία και αποκρουστικά έντομα. Επίσης, τον πείραζε ο διάβολος, όμως ο άγιος τον νικούσε με τη δύναμη του Σταυρού.

Μια μέρα είδε στη σπηλιά του ένα μεγάλο θηρίο. Τότε, προσευχήθηκε λέγοντας: «Εάν είναι θέλημα Θεού να μείνει μαζί μου τούτο το άγριο θηρίο, ας γίνει το θέλημά Του». Μετά τα λόγια αυτά, ο Κύριος τον έσωσε.

Όσιος Γαλλίων

Ο βίος του αββά Γαλλίωνος διαφέρει από τον βίο των άλλων οσίων.

Ο αββάς αυτός πήγε στο όρος Καλαμών και έμεινε εκεί έως ότου έγινε γέροντας· από τότε, δεν βγήκε από τη σπηλιά του. Επίσης, δεν συναναστρεφόταν με κανέναν από τους μοναχούς, παρά μόνο κατά την ώρα της προσευχής. Σε όλη τη μονή δεν υπήρχε κανείς που να γνωρίζει να δοξολογεί τον Κύριο όπως αυτός.

Ένα βράδυ, καθώς έφευγε από το κελί του για να πάει στην εκκλησία να συμμετάσχει στην ακολουθία του Μεσονυκτικού, του εμφανίσθηκε ο Σατανάς και του είπε: «Είμαστε δώδεκα αναχωρητές στην έρημο αυτή. Σήμερα κοιμήθηκε ένας από εμάς, και εμείς οι υπόλοιποι θέλουμε να μείνουμε ίδιοι στον αριθμό. Επιλέξαμε λοιπόν εσένα να τον αντικαταστήσεις, διότι εσύ είσαι ένας καλός ασκητής· αγαπάς τους άλλους μοναχούς, και

δεν σου αρέσει ο μάταιος τούτος κόσμος· γι' αυτό, είσαι άξιος να μείνεις μαζί μας». Μετά την προσευχή, βγήκε από τη μονή χωρίς να τον δει κανείς και χωρίς να πάρει τίποτε μαζί του, παρά μόνο τη ράβδο του. Έξω από τη μονή είδε ένδεκα πονηρά πνεύματα να είναι ενδεδυμένα ως μοναχοί και να τον χαιρετούν. Μετά, αφού τον πήγαν σε ένα ψηλό βουνό, άρχισαν να συζητούν μεταξύ τους και να λένε: «Βγάλαμε καλή ψαριά».

Τότε, ο άγιος Γαλλίων συνειδητοποίησε ότι αυτοί ήταν πονηρά πνεύματα και όχι άγιοι. Κάνοντας το σχήμα του τιμίου Σταυρού, εξαφανίστηκαν όλοι μονομιás. Μετά, ο αββάς Γαλλίων βρέθηκε μόνος στην έρημο χωρίς να ξέρει πού να πάει και πού βρίσκεται η σωτηρία. Αφηγείται ο ίδιος: «Άρχισα να λέω τους ψαλμούς. Κάποια στιγμή γύρισα πίσω, διότι άκουσα τρεις φωνές. Επρόκειτο για τρία πρόσωπα που έψαλλαν τον εννεηκοστό έβδομο (97) ψαλμό («Δοξολογήστε τον Κύριο»). Οι φωνές τους ήταν αγγελικές και, επειδή ήξερα τον ψαλμό που έψαλλαν, τον έλεγα μαζί τους. Τη φορά αυτή όμως ήμουν επιφυλακτικός, μήπως είναι πάλι πονηρά πνεύματα που γύρισαν για να με καταστρέψουν. Σκέφτηκα βέβαια ότι ο διάβολος δεν μπορεί να πει τον ψαλμό του Δαυΐδ.

Έπειτα, πλησίασαν κοντά μου καθώς ψάλλαμε όλοι μαζί, μέχρι που είπαμε όλους τους ψαλμούς του Δαυΐδ. Όμως, ούτε αυτοί με ρώτησαν για εμένα, ούτε εγώ γι' αυτούς. Όταν κάποια στιγμή

τούς ρώτησα αν είναι μοναχοί της μονής του αγίου Σενούντα, μου είπαν: “Θέλουμε να μας πεις τι έπαθες”. Τους εξιστόρησα όσα μου είχαν συμβεί, και μετά έμεινα μαζί τους επί ένα ολόκληρο έτος, κατά το οποίο βρήκαμε κάτω από αυτό το βουνό μια πηγή με νερό”».

Όσιος Μισαήλ ο αναχωρητής

Ο όσιος Μισαήλ ήταν από πλούσια οικογένεια. Ο πατέρας του τον έκανε σε μεγάλη ηλικία και του έδωσε καλή ανατροφή και παιδεία. Ο όσιος άφησε τη ματαιότητα του κόσμου και πήγε στο όρος Καλαμών, όπου και επιδόθηκε στην άσκηση και την προσευχή, ώσπου το σώμα του έγινε πολύ λεπτό, και τα χέρια και τα πόδια του έγιναν σαν κλαδιά φοίνικα. Όταν τον είδε ο όσιος Ισαάκ έκλαψε πικρά, αλλά ο όσιος Μισαήλ τον παρηγόρησε και του είπε ότι είδε σε όραμα ότι κάποιοι θα έρθουν να τον πάρουν.

Το όραμα του οσίου πραγματοποιήθηκε, καθώς μια αγγελική στρατιά ήρθε και τον πήρε και έζησε μαζί του. Το επόμενο έτος, ο όσιος Μισαήλ έσωσε τη μονή από έναν ασεβή αυτοκράτορα που ήθελε να λεηλατήσει τη μονή.

Επίσης, ο άγιος Μισαήλ ζήτησε από τον όσιο Ισαάκ να επισκεφθεί τον επίσκοπο της πόλης και να του ζητήσει χρήματα για την ίδρυση ενός ναού προς τιμήν του αγίου, όπως και έγινε. Το γεγονός

της ίδρυσης του ναού αυτού εορτάζεται από τότε στις 10 του μηνός Μπασάν.

Όλοι αυτοί οι αναχωρητές γνώρισαν τον αναχωρητικό βίο με διαφόρους τρόπους:

Άλλους τους σήκωσαν και τους μετέφεραν άγγελοι, όπως τον όσιο Παύλο. Άλλοι αγάπησαν τον βίο των αναχωρητών και ήθελαν να τον μιμηθούν, όπως ο άγιος Ονούφριος. Άλλοι τελειοποιήθηκαν στον μοναχικό βίο και κατόπιν ακολούθησαν τον βίο των αναχωρητών, όπως ο άγιος Πιγίμι. Άλλοι δοκιμάσθηκαν από πονηρά πνεύματα στην έρημο, αλλά ο Θεός τούς απέστειλε βοήθεια, όπως ο όσιος Γαλλίων.

Η καταγραφή του βίου των αναχωρητών

Ο Θεός έστειλε στους αναχωρητές κατά το τέλος της ζωής τους κάποιον για να καταγράψει τον βίο τους και να τους θάψει. Επί παραδείγματι, ο Θεός έστειλε τον Αντώνιο τον Μέγα στον όσιο Παύλο, με σκοπό να πληροφορηθεί τα του βίου του και να τον θάψει. Επίσης, ο Θεός έστειλε τον άγιο Μπέμουα στον άγιο Καρρά, ώστε να καταγράψει τον βίο του. Ομοίως, ο Θεός έστειλε τον άγιο Σεραπίωνα στον άγιο Μάρκο, ώστε να καταγράψει τον βίο του. Ακόμη, ο Θεός έστειλε τον άγιο Παφνούτιο στον άγιο Ονούφριο, ώστε να

καταγράψει τον βίο του και να τον θάψει. Τέλος, ο Θεός έστειλε τον άγιο Σαμουήλ στον άγιο Μωϋσή τον αναχωρητή, ώστε να καταγράψει τον βίο του.

Υπάρχουν άτομα που είναι γνωστά για την καταγραφή του βίου των αναχωρητών

Τέτοιοι είναι ο άγιος Βίκτωρ ο συγγραφέας, ο αββάς Μακάριος ο συγγραφέας, που αργότερα έγινε επίσκοπος, και ο αββάς Ισαάκ, ηγούμενος της μονής του αγίου Σαμουήλ. Υπάρχουν και άλλοι που συνέλεξαν τους βίους αρκετών αναχωρητών και τους διέσωσαν σε χειρόγραφα που βρίσκονται σε μονές και είναι γνωστοί με το όνομα *Τα σαράντα νέα*. Σημειωτέον ότι ο άγιος Ιερώνυμος συνέγραψε τον βίο του αγίου Μπούλα του αναχωρητού.

Ερωτήματα σχετικά με τους αναχωρητές

Είναι αναμάρτητοι οι αναχωρητές;

Μήπως οι αναχωρητές έφθασαν στο σημείο να είναι αναμάρτητοι ή να μην μπορούν να σφάλουν;

Δεν υπάρχει κανείς αναμάρτητος, εφόσον ζει φέροντας σάρκα στον κόσμο τούτο. Μόνον ο Θεός είναι αναμάρτητος. Μάλιστα, από τον βίο κάποιων αναχωρητών γνωρίζουμε ότι κάποιοι αμάρτησαν

και κατόπιν μετενόησαν. Επί παραδείγματι, αφού ο άγιος Μωϋσής ο αναχωρητής έζησε τριάντα έτη ως ερημίτης, ο Σατανάς κατάφερε να τον κάνει να πέσει στην αμαρτία, και μάλιστα όχι μόνο μία φορά. Ύστερα όμως ο άγιος μετενόησε και ο Θεός τού έστειλε τον άγιο Σαμουήλ, στον οποίο εξομολογήθηκε, και από τα χέρια του οποίου κοινώνησε. Κατόπιν, κοιμήθηκε ειρηνικά εν Κυρίω.

Ο όσιος Τιμόθεος ο αναχωρητής στην αρχή του βίου του αμάρτησε, συνετρίβη όμως για την αμαρτία του και έκλαψε πικρά, με αποτέλεσμα να αρρωστήσει από έλκος. Άγγελος Κυρίου όμως τον θεράπευσε, και ο όσιος συνέχισε κατόπιν τον βίο της αγιότητας.

Η ενδυμασία των αναχωρητών

Ήταν ενδεδυμένοι ή γυμνοί οι αναχωρητές; Είναι βέβαιο ότι τα ενδύματά τους είχαν λιώσει κατά τη διάρκεια όλων αυτών των ετών που ζούσαν στην έρημο.

Διαβάζουμε για τον Μακάριο τον Μέγα ότι είδε δύο γυμνούς αναχωρητές στα ενδότερα της ερήμου προς την πλευρά της Λιβύης. Κάτι τέτοιο θα πρέπει να θεωρηθεί μάλλον ως ένα μεμονωμένο γεγονός.

Ο όσιος Παύλος, ο πρώτος αναχωρητής, έφτιαξε για τον εαυτό του ένδυμα από ίνες φοινικιάς.

Ο όσιος Ονούφριος κάλυπτε το σώμα του με τη γενειάδα του.

Ο άγιος Πιτζίμι ήρθε σε δίλημμα σχετικά με το αν έπρεπε να αφήσει την ενδυμασία του, ή όχι. Αλλά συλλογίστηκε: «Πώς θα προσεύχομαι γυμνός ενώπιον του Κυρίου; Θυμήσου ότι ο Θεός έφτιαξε για τον Αδάμ δερμάτινους χιτώνες (Γεν. 3:21). Οι άγγελοι που ανήγγειλαν την Ανάσταση του Κυρίου φορούσαν λευκά ενδύματα (Ματθ. 28:3), (Μάρκ. 16:5), (Λουκ. 24:4), (Ιωάν. 20:12). Επίσης, ο Ιωάννης ο Βαπτιστής, που ζούσε στην έρημο, φορούσε τρίχες από καμήλα, και είχε ζώνη δερμάτινη γύρω από τη μέση του (Μάρκ. 1:6). Τα Σεραφείμ καλύπτουν με τα δύο τους φτερά τα πόδια τους (Ησ. 6:3)». Έτσι, ο άγιος Πιτζίμι κάλυψε το σώμα του με φύλλα δέντρου.

Επομένως, βλέπουμε ότι ο Θεός είτε τηρούσε τα ενδύματα των αναχωρητών ανέπαφα, είτε κάλυπτε το σώμα κάποιων από αυτούς με τις τρίχες της κεφαλής τους, είτε τους βοηθούσε να φτιάξουν ενδύματα από ίνες φοίνικα ή από δέρματα ζώων που ψοφούσαν στην έρημο. Κάποιοι πολύ λίγοι παρέμεναν γυμνοί, εφόσον δεν τους έβλεπε κανείς.

Τέλος, γνωρίζουμε ότι η αγία Μαρία η Αιγυπτία κρύφτηκε πίσω από έναν βράχο όταν την επισκέφθηκε στην έρημο ο αββάς Ζωσιμάς, και του ζήτησε να της δώσει κάποιο ένδυμα να φορέσει.

Ο αριθμός των αναχωρητών ήταν κλειστός;

Ο αριθμός των αναχωρητών ήταν κλειστός; Επίσης, όταν πέθαινε κάποιος, επέλεγαν κάποιον άλλον στη θέση του;

Ο αριθμός των αναχωρητών δεν ήταν κλειστός. Μπορούσαν να υπάρχουν αναχωρητές σε έναν τόπο χωρίς να γνωρίζουν ο ένας την ύπαρξη του άλλου. Επίσης, περίπτωση αντικατάστασης κάποιου που είχε πεθάνει δεν ετίθετο, διότι αυτό θα σήμαινε ότι οι αναχωρητές ζούσαν ομαδικά, κάτι που θα ερχόταν σε αντίθεση με τον βίο των αναχωρητών, οι οποίοι πολλές φορές έκαναν χρόνια να συναντήσουν άλλους.

Επιπλέον, σε σχέση με το ζήτημα του κλειστού αριθμού των αναχωρητών και την επιλογή κάποιου άλλου στη θέση εκείνου που είχε πεθάνει, μπορούμε να πούμε ότι πρόκειται για τέχνασμα του διαβόλου, που το χρησιμοποίησε για να βάλει σε πειρασμό τον όσιο Γαλλίωνα, όπως είδαμε παραπάνω.

Υπάρχουν αναχωρητές στις ημέρες μας;

Μεταξύ των μοναχών, δεν υπάρχει κανείς, διότι γνωρίζουμε όλους τους μοναχούς ονομαστικά. Επομένως, εάν ο Θεός επέλεγε να υπάρξει κάποιος αναχωρητής στις ημέρες μας, αυτός δεν θα ήταν από τους μοναχούς, αλλά ένας

από τους απλούς ανθρώπους που θα εισερχόταν στα ενδότερα της ερήμου χωρίς να είναι μοναχός και να χωρίς να γνωρίζει κανείς τίποτε γι' αυτόν.

Το παράδοξο στον βίο κάποιων αναχωρητών

Στον βίο κάποιων αναχωρητών υπάρχει το παράδοξο ότι διακόνησαν στον κόσμο. Επί παραδείγματι, ο αββάς Χέντρα από το Ασουάν, όταν μεγάλωσε, πήγε και κλείστηκε σε μια μονή, και ο Θεός τού έδωσε το χάρισμα να θεραπεύει και να βγάζει τα ακάθαρτα πνεύματα αλλά και να κάνει θαύματα.

Όταν κοιμήθηκε ο επίσκοπος της πόλης Ασουάν, οι πιστοί πήγαν στον έγκλειστο όσιο, τον πήραν μαζί τους και όλοι μαζί πήγαν στην Αλεξάνδρεια, στον πατριάρχη Θεόφιλο –εικοστό τρίτο πατριάρχη, που έζησε στις αρχές του πέμπτου αιώνα και κοιμήθηκε στις 12 του μηνός Κιγιάχκ– και του ζήτησαν να ορίσει επίσκοπο Ασουάν τον όσιο Χέντρα.

Επίσης, ο αββάς Ισαάκ ζήτησε από τον αββά Γαλλίωνα τον αναχωρητή να διδάξει σε ένα νέο ονόματι Μωϋσή τους ύμνους της Εκκλησίας, όπως και έγινε.

Ο αββάς Μισαήλ ο αναχωρητής ήρθε κάποτε με μια πνευματική στρατιά για να σώσει μια μονή. Άλλη φορά, η πνευματική αυτή στρατιά ήρθε μαζί του για να καθαγιάσουν τον ναό που φέρει το όνομά του.

Όμως, στον αυθεντικό αναχωρητικό βίο οι αναχωρητές ζουν χωρίς να δουν κανέναν επί έτη, μέχρι την ημέρα του θανάτου τους. Έτσι συνέβη με τον αββά Μπούλα, τον αββά Ονούφριο, τον αββά Καρρά, τον αββά Μάρκο ελ Ταρακούμι, και άλλους.

Ποίημα
Ο αναχωρητής⁵

- Είμαι στην έρημο μόνος και δεν γνωρίζω κανέναν.
- Υπάρχει μια πέτρα στις ρωγμές του βουνού, κι εκεί κρύφτηκα.
- Κάποτε θα φύγω και από εκεί, και θα πάω σε τόπο που δεν γνωρίζω.
- Περιπλανιέμαι στην έρημο από μέρος σε μέρος.
- Δεν ανήκω σε μονή, αλλά κάθε έρημος είναι η μονή μου.
- Λέω «όχι» στους περιορισμούς, διότι η ψυχή μου δεν ηρεμεί μέσα σε περιορισμούς.
- Είμαι πετεινό του ουρανού, και δεν με πειράζουν οι σπηλιές.
- Είμαι ελεύθερος όταν κοιμάμαι, όταν οδοιπορώ και όταν τρέχω.
- Νιώθω ξένος, διότι δεν ασχολούμαι με τους λογισμούς μου.

---

⁵ هذه قصيدة البابا سائح.

*Εις το όνομα του Πατρός
και του Υιού
και του Αγίου Πνεύματος.
Αμήν.*

**Το βιβλίο αυτό ασχολείται
με τα εξής θέματα:**

- Ποιοι είναι οι αναχωρητές.
- Οι πιο γνωστοί αναχωρητές που αναφέρονται στο *Συναξάριο*.
- Ταξίδια αγίων που συνάντησαν τους αναχωρητές.
- Η αρχή του αναχωρητισμού. (Ενδεικτικοί άγιοι: Μπούλα, Ονούφριος, Πιτζίμι, Χέντρα, Γαλλίων, Μισαήλ).
- Η καταγραφή του βίου των αναχωρητών.
- Ερωτήματα σχετικά με τους αναχωρητές.

Αββάς Σενούντα Γ΄

**Τα έργα της συντακτικής ομάδας της Κοπτορθόδοξης
Εκκλησίας της Παναγίας και του αποστόλου Μάρκου στην
Ελλάδα:**

1. Οι αναχωρητές πατέρες.
2. Το Κοπτορθόδοξο Ωρολόγιο.
3. Το Κόπτικο Καταμέρος.
4. Το Κυριακάτικο Καταμέρος.
5. Το Καταμέρος της Μεγάλης νηστείας.
6. Το Καταμέρος της Μεγάλης Εβδομάδας.
7. Το Καταμέρος της Πεντηκοστής.
8. Το Κοπτορθόδοξο Λειτουργικό.
9. Το Κοπτορθόδοξο Δοξολογικό.
10. Το Κοπτορθόδοξο Ευχολόγιο.
11. Το Κοπτορθόδοξο Συναξάριο.

Και αναμένεται να εκδόσει:

12. Το Βιβλίο της Μεγάλης Εβδομάδας.
13. Οδηγός του Κατηχητή.
14. Το μυστήριο της Ευχαριστίας⁶.

---

⁶ Συγγραφέας: Πάπα άββα Σενούντα Γ'.

Η παρούσα μετάφραση του παρόντος βιβλίου είναι καρπός αγάπης για τον λόγο του Θεού και αποτέλεσμα συλλογικής εργασίας με αίσθημα βαθύτατης ευθύνης. Έχει ως σκοπό να υποβοηθήσει τον σύγχρονο αναγνώστη, και ιδιαίτερα τους νέους Κόπτες της Ελλάδας, για τους οποίους η κατανόηση του αραβικού κειμένου είναι αδύνατη ή δυσχερής.

Παραδίδοντας τη μετάφραση αυτή στο αναγνωστικό κοινό, αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε όλους όσους με τον έναν ή τον άλλον τρόπο συνετέλεσαν στην ολοκλήρωση του έργου. **Έχοντας τη συναίσθηση ότι καμία μετάφραση δεν είναι απαλλαγμένη αδυναμιών, αναμένουμε κάθε καλοπροαίρετη παρατήρηση ώστε να ληφθεί υπόψη σε μελλοντική επανέκδοση.**

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσον (στοιχειοθεσία, εκτύπωση, ηχοληψία, εκφώνηση) και για οποιανδήποτε αιτία αναπαραγωγή εν όλω ή εν μέρει της παρούσης μεταφράσεως ή φιλμ αυτής, χωρίς προηγούμενη (για κάθε αναπαραγωγή) έγγραφη άδεια της Κοπτικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος.

Διεύθυνση : Ύδρας 9^A Αχαρνές Αθήνα.